

Pralesy na dosah ruky

„Poznatky o pôvodných, človekom nezmenených lesných ekosystémov, patria k najhodnotnejším, sú nepostrádateľné pre lesníctvo, ale aj pre prírodovedu nielen u nás, ale v celoeurópskom meradle. Možno ich získať a prehliť len tam, kde sa pralessy ešte zachovali. V tom má Slovensko značné možnosti, ale aj veľkú povinnosť.“

(KORPEL, 1989)

„Tempo odlesňovania tropických pralessov sa stupňuje,“ či „Brazílska vláda nevie zastaviť vypalovanie amazonského pralesa,“ takéto či podobné správy sa z času na čas prederú cez hrubý nános každodenného mediálneho balastu o problémoch krajín zdanlivo tisícky míľ od nás vzdialených, ktoré na chvíľu u nás vzbudia pozornosť... Vraví sa, že ničenie lesov, osobitne pralessov, predstavuje vážny ekologický problém. No, Briti, Holanďania, Dáni či iné národy, čo si „ohlodali“ svoju krajinu až na kosť, už v dávnej minulosti, o tom musia niečo vedieť.

Môžeme nájsť paralelu tohto problému aj na Slovensku? Máme aj u nás ešte pralessy a ako sa k nim správame? Do istej miery môžeme odpovedať aj kladne. Zvykneme sa chváliť zachovalými lesmi, niekedy dokonca nekriticky žonglujeme v tejto súvislosti s predponou „naj“. Faktom je, že slovenské lesy mohli dopadnúť aj oveľa horšie, hlavne, ak sa na ne pozrieme zo západnej

polovice nášho kontinentu. Velebme za to „divokosť“ našich hôr a nepreceňujme, ale vážme si uvedomelé činy našich predkov a súčasníkov. Podrobnejší pohľad na historický vývoj a súčasný stav slovenských lesov svedčia o tom, že len veľmi ťažko nájdeme lesy, ktoré by zásadným spôsobom neovplyvnila činnosť človeka. Takmer vo všetkých slovenských lesoch sa hospodári. Pralessy

sa zachovali odhadom iba na ploche menšej ako 1 % ich výmery, najmä na neprístupných miestach. Pomôžem si citátom nestora výskumu slovenských pralessov profesora Štefana Korpeľa z publikácie Pralessy Slovenska (VEDA, Bratislava 1989): „Lesy Slovenska boli od historických poľadových dôb až po súčasnosť v rôznej miere ovplyvňované človekom, aj preto v súčasnosti nájdeme len málo lesov, o ktorých môžeme tvrdiť, že neboli ovplyvnené človekom. Z pôvodne rozsiahlych pralessov sa

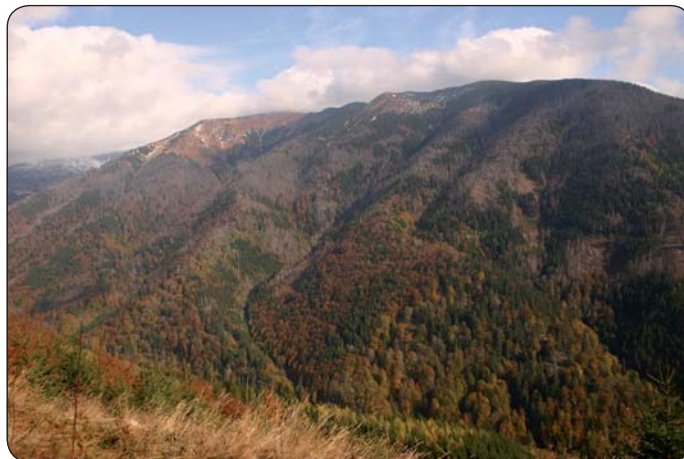
na území Slovenska zachovali len izolované maloplošné fragmenty, ich rozloha sa však stále odhaduje na 18 – 20 000 ha.“

Sám identifikoval 74 pralessových štátnych prírodných rezervácií a ďalších pralessových zvyškov na území Slovenska o výmere cca 14 600 ha. Ďalej uvádza, že ešte v asi 26 – 30 prírodných rezerváciách s výmerou cca 2 500 ha sa môžu pri dôslednej ochrane vyvinúť sekundárne pralessy.

Vieme, kde na Slovensku máme pralessy? Aký je ich stav v súčasnosti? Čo sa stalo s pralessmi identifikovanými profesorom Korpeľom? Práve na tieto otázky má dať odpoveď projekt realizovaný občianskym združením FSC Slovensko (www.fscslovakia.sk). **Ochrana pralessov Slovenska**, podporený z prostriedkov Finančného mechanizmu EHP a Nórskeho finančného mechanizmu a štátneho rozpočtu prostredníctvom nadácie Ekopolis (www.ekopolis.sk). Projekt finančne podporil aj Svetový fond na ochranu prírody (WWF). Hlavným cieľom projektu je identifikácia všetkých plošne významnejších pralessov na Slovensku. Vypracovanie Metodiky na identifikáciu pralessov a Manuálu mapovateľa boli prvými krokmi po spustení projektu v máji minulého roku. Neoceniteľnú pomoc pri týchto aktivitách poskytla projektovému tímu Vedecká rada projektu, kde sú zastúpení špičkoví odborníci z TU Zvolen, SAV Bratislava a NLC Zvolen. Na základe dostupných databáz, vlastných poznatkov a tipov od znalcov územia sa vytypovalo na mapovanie viac ako 330 lokalít s potencionálnym výskytom pralesa o výmere takmer 53 tisíc hektárov. Do mapovania sa zatiaľ zapojilo takmer 30 mapovateľov vybraných z vyše 50 záujemcov. Do konca roka 2009 sa zmapovalo 107 lokalít, pričom prales sa podarilo identifikovať na 49 z nich. Okrem toho sa na 18 lokalitách našli pralessy

na menšej minimálnej výmere ako stanovuje metodika (pralessový zvyšok).

Väčšina významných pralessov je najprísnejšie chránená v prírodných rezerváciách. Podľa predbežného zisťovania sa lesy s charakterom pralesa môžu nachádzať v približne 150 prírodných rezerváciách. Aj napriek ich významu a ochrane stále dochádza, či už z dôvodu neznanosti alebo necitlivosti k nášmu najcenejšiemu prírodnému dedičstvu, k úmyselnému alebo neúmyselnému poškodzovaniu, či v krajnom prípade až ničeniu pralessov na Slovensku. Pritom ide o najunikátnejšie prírodné biotopy, ktoré sa zachovali len na 1 % výmery slovenských lesov. Ani pralessy v prírodných rezerváciách s najprísnejšou ochranou nemajú zaručené, že zostanú bez ľudských zásahov. Stále častejšie sú požiadavky na povolenie výnimiek na ťažbu dreva, napr. z dôvodu obrany proti premnoženiu podkôrneho hmyzu. V posledných dvoch rokoch sa tak udialo napríklad v pralessoch ako Jánošíková kolkáreň, Pod Latiborskou hoľou, Veľká Stožka, Babia hora, Pilsko, Zadná Poľana, Kotlov žľab, Suchý vrch či Šramková. Niektoré lokality, ktoré zaznamenal profesor Korpeľ, museli byť z dôvodu poškodenia ťažbou dreva zo zoznamu vylúčené, ako napríklad PR Marocká hoľa alebo PR Malé brdo. Aj z tohto dôvodu sú súčasťou projektu aj aktivity smerujúce k ochrane pralessov. FSC Slovensko sa preto v rámci povoľovania

výnimiek snaží odborne argumentovať a zachovať tak integritu a prírodnú hodnotu pralessov. Ďalšou z aktivít je aj spracovanie projektov ochrany 5 lokalít so zachovaným pralesom, ktoré budú navrhnuté na prísnu ochranu. Veríme, že sa pre túto myšlienku podarí získať podporu u vlastníkov či správcov dotknutých lesných porastov.

Ambíciou je nielen priniesť základné informácie o slovenských pralessoch, ale aj podnietiť ich ďalší výskum, ochranu a citlivé využívanie. Laická, ale aj odborná verejnosť nemá v súčasnosti jednoduchý prístup k zdrojom informácií o pralessoch Slovenska. K dispozícii sú len čiastkové obmedzené dáta o niektorých pralessoch nachádzajúcich sa v niektorých prírodných rezerváciách (napr. www.sopsr.sk). Cieľom projektu je vytvorenie základného verejne prístupného informačného zdroja – webovej stránky o slovenských pralessoch (www.pralessy.sk). Na graficky a obsahovo pútavej webovej stránke budú sústredené informácie o slovenských pralessoch, výsledky projektu (základná databáza, prehľady), odkazy na literatúru a výskumy. Odborné poznatky a informácie o pralessoch Slovenska získané v rámci projektu

budú zhrnúť do elektronickej publikácie vo formáte pdf, ktorá bude distribuovaná prostredníctvom CD alebo elektronickej pošty.

Zážitkový, vedecký turizmus a tzv. katastrofický turizmus (návšteva lokalít postihnutých prírodnými kalami) – ako špecifické druhy turizmu sa môžu stať podľa niektorých odborníkov najdynamickejšie sa rozvíjajúcimi formami turizmu, prijateľnými aj pre tie najprísnejšie chránené územia a územia, kde nemá široká verejnosť prístup (vedecký turizmus). Na Slovensku sú tieto formy turizmu zatiaľ len pomerne slabo rozvinuté. Nositeľmi, propagátormi a organizátormi týchto foriem turizmu v zahraničí sú veľmi často správy chránených území, najmä národných parkov alebo iné organizácie zamerané na ochranu prírody a turizmus. Dobre fungujúci turizmus

tohto typu môže byť reálnou alternatívou k exploatacií územia (napr. ťažbou dreva a nerastných surovín) alebo deštruktívnym formám rozvoja rekreácie v týchto chránených územiach (napr. výstavba lyžiarskych stredísk, golfových ihrísk...), o čom svedčia mnohé príklady zo zahraničia. Rozvoj týchto foriem turizmu bude závisieť predovšetkým od aktívneho prístupu zainteresovaných, od tvorby destinačnej a fakultatívnej ponuky v pobytových ponukách na Slovensku a vytvorení systému lektorských a sprievodcovských služieb. Snahou projektu bude preto

poukazať aj na nevyužitú možnosť citlivého využívania pralesov v rámci vedeckého alebo zážitkového turizmu. Ako modelové územie sa vybrali bukové pralesy severovýchodného Slovenska (Vihorlat, Poloniny), ktoré sú zaradené do Zoznamu svetového prírodného dedičstva pod názvom Karpatské bukové pralesy. Výsledky štúdie budú predstavené dotknutým samosprávam (zástupcom obcí, samosprávneho kraja) a ďalším zainteresovaným stranám (vlastníci a užívatelia lesov, ŠOP SR, Regionálna rozvojová agentúra...) na seminári. Cieľom seminára bude výmena informácií a názorov a formulovanie odporúčaní pre využitie pralesov v rozvoji regiónu.

Pralesy predstavujú prírodné unikáty, ostrovy pôvodnej biodiverzity, nenahraditeľný zdroj organizmov, ktoré sa dlhodobým prirodzeným výberom najlepšie prispô-

bili prírodným podmienkam. Sú živým dokladom vývoja vegetácie u nás, nenahraditeľným zdrojom poznania, inšpirácie a stability.

Ing. Marián Jasík, FSC Slovensko
email: marian.jasik@gmail.com

Lesnícke dni Forestry days

22. apríl - 1. máj
2010

pod záštitou ministra pôdohospodárstva SR

Zvolen, Košice, Kežmarok, Bratislava a i.

LESY SÚ PILIERMI NÁŠHO ŽIVOTA!

Lesnícke dni:

- štvrtý ročník celoslovenskej akcie určenej deťom, mládeži a širokej verejnosti
- nadväzujú na tradíciu Apríl - mesiac lesov
- pripájajú sa k odkazu Dňa Zeme - 22. apríl a Medzinárodnému roku biodiverzity
- prinášajú informácie o význame a funkciách lesa pre spoločnosť
- približujú prácu lesníkov a úlohy lesného hospodárstva
- zdôrazňujú potrebu osobnej zodpovednosti za ochranu hodnôt lesa

**Zachovajme rozmanitosť života
okolo nás - biodiverzitu!**

Aktivity projektu:

- slávnostné otvorenia Lesníckych dní na námestiach miest
- Stromy poznania - výsadba „miniaborét“ na základných školách
- aktivity lesnej pedagogiky - zážitkové hry, prezentácie lesníckych prác
- hudobné vystúpenia
- pohybové hry a súťaže pre deti, rodiny s deťmi a dospelých
- vedomostné súťaže pre žiakov

Hlavní partneri projektu:

Ministerstvo pôdohospodárstva SR, Národné lesnícke centrum, LESY SR, š. p., Štátne lesy TANAP-u, Vojenské lesy a majetky SR, š. p., Rada združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska, Združenie zamestnávateľov v lesnom hospodárstve na Slovensku

LESNÍCKE DNI 2010 - POZÝVAME VÁS! VAŠE LESY. VAŠI LESNÍCI.

<http://www.lesnickedni.sk>